

ביטול כלי מהיכנו - Creation of Muktzah Status

1. תלמוד בבלי מסכת שבת דף מב עמוד ב

משנה. אין נותנין כלי תחת הנר לקבל בו את השמן. ואם נתנו מבעוד יום - מותר. ואין נאותין ממנו, לפי שאינו מן המוכן.

2. תלמוד בבלי מסכת שבת דף מג עמוד א

רב יוסף אמר: היינו טעמא דרב חסדא - משום דקא מבטל כלי מהיכנו.

3. רש"י מסכת שבת דף מב עמוד ב

אין נותנין - בשבת.

כלי תחת הנר - לקבל בו שמן המטפטף, משום דשמן מוקצה הוא, וקסבר אין כלי ניטל בשבת אלא לצורך דבר הניטל, אי נמי קסבר: אסור לבטל כלי מהיכנו, להושיב כלי במקום שלא יוכל עוד ליטלו משם, דהוי קבוע לו מקום ומחברו בטיט ודמי למלאכה, וכלי זה משיפול בו השמן המוקצה - יהא אסור לטלטלו.

4. רש"י מסכת שבת דף קכח עמוד ב

והא קמבטל כלי מהיכנו - דמשהניחם תחתיה אין יכול לטלטלן, דדומה לסותר בנין מדרבנן.

5. תוספות מסכת שבת דף מג עמוד א

דמבטל כלי מהיכנו - בפרק בתרא פירש בקונטרס דאסור משום דמתחזי כסותר וכאן פירש דחשיב כאלו מחברו שם בטיט.

6. פני יהושע מסכת שבת דף מג עמוד א

בתוספות בד"ה דמבטל כלי מהיכנו בפרק בתרא פ"י הקונטרס דאסור משום דמיחזי כסותר וכאן פ"י נו' עכ"ל. ולענ"ד נראה דדברי רש"י נכונים ונימוקו עמו דבהאי דכלי תחת הנר ותחת תרנגולת דשמעתין שפיר שייך טעמא דבונה ולא דסותר שהרי מסתמא הנך כלים דאיירי הכא איירי בכלים שעשוין לקבל בהם וא"כ השתא נמי שמניחין תחת השמן או תחת תרנגולת עדיין ראויים הם לכך דאפילו באותו שבת עצמן ראויין לתשמיש זה ולהניח בו שום דבר וא"כ אין כאן סתירה כלל, אלא דלפי שאין רשאי לטלטלם ממקומם הוי כאילו מחברן בטיט והו"ל כבונה דקי"ל דשייך בנין בכלים כשהן דרך קביעות כמו שכתבו התוספות בכמה דוכתי [לקמן ק"ה ע"ב ד"ה האי] משא"כ בכרים וכסתות דלקמן פרק בתרא דלא שייך בהו טעמא דבנין כלל שאין דרך בנין בכרים וכסתות ואין דרך לחברם בטיט כלל לכך הוצרך רש"י לפרש דאפ"ה שייך בהו ביטול כלי מהיכנו משום דהו"ל כסותר שהרי תחילת עשיית כרים וכסתות הם לצורך שכיבה או לישיב עליהן והשתא שמונחים לקבל כלי זכוכית שוב אינם ראויין למלאכתן הראשונה באותו שבת וא"כ דמי לסותר, כן נראה לי בכוונת רש"י וק"ל:

7. חידושי הריטב"א מסכת שבת דף מג עמוד א

רב יוסף אמר היינו טעמא דרב חסדא משום דקא מבטל כלי מהיכנו. פרש"י ז"ל בכאן דאסרוה רבנן מפני שנראה כבונה כיון דלא יוכל לסלקו משם כל היום, ולקמן במכילתין (קכ"ח ב') פירש מפני שנראה כסותר שמבטל אותו מתשמישו, והנכון דרבנן אסרו כדי שלא למעט בכבוד שבת לאסור כלים המותרים, וביטול כלי מהיכנו אפי' להצלה מצויה אסור.

8. מנחת אשר שבת ס' לז

9. משנה ברורה סימן רסה ס"ק ו

(ו) מהיכנו - שהיה מוכן מתחלה לטלטלו ועכשיו אסרו בטלטול מחמת השמן שבתוכו שהוא מוקצה מחמת איסור כמש"כ בסימן רע"ט וחכמים אסרו לבטל כלי מהיכנו מפני שדומה כאלו סותר הכלי ומשברה. ואם יש בכלי דבר המותר [ח] מותר להניחו תחת הנר לקבל בו שמן דהא יכול לטלטלו אגב ההיתר אם הוא בענין שמותר לטלטל בשבילו כמו שכתב בסוף סימן ש"י עי"ש. עוד עצה אחרת כתב בתשובת מהרי"ל והסכים עמו המ"א דישים כלי מבעוד יום תחת השלחן ובשבת אחר האכילה יסיר את השלחן והכלי עומד מעצמו תחת הנר ואף דהוא גורם בשבת לבטל כלי מהיכנו ע"י הסרת השלחן מ"מ שרי כיון שאינו מבטלו בידיים בשבת ועוד דהא אין אנו נזהרים מלהשיים כלי בשבת על השלחן תחת הנר אף על פי שנופל בו שמן כי אין מתכוין לכך ה"נ אין מתכוונים כשמסיר השלחן אלא להצלת השלחן שלא יפול עליו הנר.

10. אגלי טל קוצר כד:ז

ונראה לי שבדכיון דלאחר שיניח חפציו על הסכך, יאסר מליטלם דהא נטילה מאילן אסור אפילו למטה מעשרה משום לא פלוג, וה"ה דאסור אפילו ליטול מן הסכך, וע"כ אסור להניח שם כליו דהוי מבטל כלי מהיכנו.

10. שש"כ כב:כט

קליפות עצמות וגרעיני פירות וכן שאר דברים האסורים בטלטול, לכתחילה לא יניחם על צלחת משום דמבטל כלי מהיכנו, אא"כ יתן על הצלחת גם דבר היתר כגון כפית או חתיכת פת, ויתן את דבר ההיתר לפני שנותן את המוקצה, אמנם בצלחת המיוחדת לכך כגון צלחת חד-פעמית, אין דין ביטול כלי מהיכנו, ומותר להניח את המוקצה ללא דבר היתר.

11. שם הערה קכח

והא דלא אסרו לכתחילה להשתמש בעביט או בפח אשפה ריק, והרי יש בו משום מבטל כלי מהיכנו, י"ל דלא נקרא מבטל כ"מ רק אם מבטלו ממה שהוא מוכן. והרי כאן הם עומדים לכך. וולפ"ז אם נתמלא העביט ופח- האשפה, טוב יותר להריקם ולהשתמש בהם שוב, מאשר לקחת כלי אחר שאינו מיועד לכך.